

Главната улица в Русе тихомълком се отказала от името на Сталин

Отпада това, което не е удобно да се помни, коментира проф. Олга Стрелова промяната на наименованията в града, установена от ученици от Дойче шULE

Проф. Олга Стрелова от Хабаровския университет беше гост на представянето на резултатите от проекта в Дойче шULE.

Нели ПИГУЛЕВА

15 улици, 48 жилищни блока, 3 киносалона, две училища и по една книжарница, детска градина и читалище с имена, свързани с Русия и бившия Съветски съюз, са издирили и описали ученици от 10 и 12 клас в СОУ с преподаване на немски език. Проектът на учениците, иницииран от техния преподавател по история Николай Чакъров, е първи по рода си, който изследва „Руското присъствие в наименованията в Русе“, при това във връзка с обекти, които обикновено не са били предмет на проучване. Преди година учениците от Дойче шULE работиха по друг проект, който ги провокира да открият и заснемат паметниците, свързани с военните действия на територията на Русенска област за последния век и половина. Гимназистите представиха новата си разработка в края на миналата седмица, като показаха не само снимки и факти, а коментираха установеното. Темата беше главна и в семинара, който проведоха в събота преподавателите по история от различни русенски училища, заедно с проф. Олга Стрелова от Хабаровския университет.

17 ученици участваха в изследването, което си постави за цел младежите да издирят старци назова на улици, да прочат съществуването на вече заличени от картата на Русе обекти

каза Николай Чакъров. Успоредно с издирвателската работа учениците са проучвали и личностите, чийто имена години наред са стояли на указателните табелки. Така момичетата и момчетата научиха доста повече от това, което се съобщава в учебниците, за велики руски генерали, свързани с Освобождението на България през 1877-1878 година, обясни преподавателят. По този начин назовавания на русенски улици като „Генерал Паренсов“, „Дондуков-Корсаков“, „Скобелев“ за гимназистите вече се свързват не само с чисто русенски реалии по самите улици, а с бойните действия и стратегически качества на руските офицери. Те научиха, че Иван Аксаков, чийто име продължава да обозначава една от русенските улици и два жилищни блока, с онзи руски публи-

цист, поет и лидер на славянофилското движение, който изключително остро критикува Берлинския договор. В процеса на изследването установиха, че ген. Пьотър Паренсов има големи заслуги за формирането на българските опълченски дружини, че **генерал Радецкий не е прочутият кораб** с който Ботев пристига в Козлодуй, а е свързано друга личност – легендарният руски военачалник Фьодор Радецкий, който „прислуга със гръм“ на архъ Шинка в разгара на бойните действия.

В хода на проекта момчетата и момичетата постепенно изяснявали за себе си на кого е наречена улица „Александровска“, разграничили значението на „Цар Освободител“ от наименованието на русенския булевард – за русените той е освободител, тъй като слага край на крепостното право, а за българите той е личността, с която се свързва край на турското робство. Интересно е, че улица с името „Кутузов“ се появява в Русе едва през 1971 година, когато името на руския генерал, прославил се в битките с Наполеон, украсява улица „Безименна“ в района на Телевизионната кула.

Хубаво е, че докато работиха и подготвяха своите презентации, учениците стигнаха и до въпроса с идеологията, обяснява Чакъров. Така установиха, че идеологическият елемент при назоваването на улици, например, отсъства при имената на личности като генерал Йосиф Гурко – улица и блокът с неговото име са известни така до днес.

Не така стоят нещата с „Александровска“. От 1947 година главната улица в Русе се окупва с името „Генералисимус Йосиф Висарионович Сталин“. И остава с това име до края на 1961 година. Интересно е, че никъде не се съобщава за следващото преименуване на улицата, казва Николай Чакъров. Той и неговите ученици установили това от обая в тогавашния вестник „Дунавска правда“. Става въпрос за

съобщението на предприятелите „Здрава храна“ кои бакалии дежурят по празниците
Така през 1961 г. магазин с определен номер

През 1962 г. днешната „Александровска“ тайно си сменя името „Генералисимус Й. Сталин“ с „Девети септември“.

според обявата се намираща на ул. „Генералисимус Й. Сталин“, а за Първи май следващата година същият магазин вече е на „нов адрес“ – на улица „Девети септември“.

С няколко смени на имената е и друга важна русенска улица – днешната „Николаевска“. В края на 19 век тя се е наричала „Чаршийска“, след това – „Николаевска“ /по името на руския император Николай Втори/, от 1947 г. става „Маршал Толбухин“, а през 1991 г. си връща името „Николаевска“. Затова пък блок „Толбухин“ си остава и до днес с този надпис, обясняват учениците. Както и блок „Катюша“ – макар прочутата русенска сладкарница със същото име в партера на жилищната сграда отдавна да е забравена. За да се обясни откъде идва това име, гимназистката, която се занимаваше с тази тема, пока за снимки на бойната установка „Катюша“, разказа преподавателят по история.

Учениците издирвали снимки на двете русенски кина, които носеха имената „Москва“ и „Максим Горки“. Оказа се, че дори в Държавен архив не е запазен нито един фотокадър с тези кина. Единственото, което беше открито, е снимка на кино „Максим Горки“ от времето, когато го разрушаваха, обясни Чакъров. Затова пък учениците показаха снимки на паметника на Ленин – и отпреди, и отсега. Той е издигнат в централната част на града и е открит на 29 декември 1972 г. – по повод 50-годишнината от създаването на Съветския съюз. Днес

паметникът на „вюжда на революцията“ е в складовете на Паркстрой

Работата на гимназистите по проекта беше извън учебните часове, обясни Николай Чакъров. Доглядителното назоваване в свободното време обаче се е компенсирало с усещането за откривателство. Възбудено, тези младежи, които са родени доста време след началото на демократичните промени, познават един малко по-различен град – така че за тях е откритие да разберат, че в Русе е имало руска книжарница /където много русенци намираща неиздадена на български художествена и специализирана литература/

руска детска градина /„Анастасия Обретенова“ там гържествата по различни поводи са били на руски език/, руска църква /такъв е бил през 30-те и 40-те години на 20 век храм „Св.Николай“/.

Всеки от установените факти си има своя биография и история. Седмте блока с име „Ленин“ са били строени от руските специалисти, изграждали Дунав мост. При построяването си

блок „Юрий Гагарин“ в квартал „Здравец“ е бил най-високата сграда в града и съвсем естествено получава името на първия човек, летял в Космоса. Съответно групата жилищни сгради, известни като „Космонавтите“, са построени по-късно и с повече етажи – и получават имената на летелите след Гагарин негови колеги. За гимназистите, които са по на 16-17 години, било истински смайващо откритие, фактът, че двама от въпросните космонавти не са покойници – това са Валентина Терешкова и Валерий Биковски...

Днес 10 улици са запазили имената си, свързани с Русия, от двете училища – Руската гимназия „Максим Горки“ и Механотехникума „Юрий Гагарин“, е запазено името на Гагарин, няма ги кината „Горки“ и „Москва“ /то кината по принцип ги няма/, няма ги сладкарниците „Катюша“ и „Валя“, няма го хотел „Москва“ и едноименния ресторант... Единственото ново, което се е прибавило към списъка, с рускят магазин „Беръозка“.

Впрочем, при подготовката на разработката съзнателно са пропуснати названия като „Свастопол“, „Крим“, „Рига“ – за да се избегнат политически инушения и запалитания.

Интересен е замисълът, а и самото изпълнение на този проект, коментира проф. Стрелова. Според нея така учениците индиректно достигат до разнообразната информация, като могат сами да си направят изводи, свързани с историческото развитие, с идеологическите посоки, с хода на промените. За мен самата беше поност това, че в България жилищни сгради носят имена на личности – воени, писатели, композитори, каза тя. Като научила това, професорката се заинтересувала какво следва от

Когато е построен блок „Гагарин“, той е най-високият в Русе и естествено получава името на първия космонавт.

Някогашното кино „Москва“ днес е бинго зала. Снимки: Красимир СТОЯНОВ

политика на забравянето – отпада това, което не е удобно да се помни

коментира тя. И в това отношение е важна работата, извършена от гимназистите – по този начин те съхраняват миналото, като успоредно с

ва развиват и собствените си нагласи за анализ. Така те се чувстват изследователи и получават удовлетворение от възможността сами да установяват в контекста на 21 век приноса на една или друга личност, а също и идеологическите натрупвания, които с течението на времето губят тежест и смисъл. Историята на днешно е и само това, което е написано в учебниците – възкликна, историята е тъкмо това, което остава извън страниците на учебниците, затова мотивацията на младежите сами да откриват и съпоставят фактите е изключително ценна, убедила е професорката.